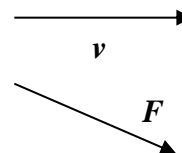

58. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2016/2017
Okresné kolo kategórie F
Texty úloh v maďarskom jazyku

A 3. feladat megoldásához A5-ös formátumú milliméterpapír alkalmas.

Megjegyzés a feladatok megoldásához: A feladatok szövegezésében használjuk a vektor kifejezést, pl. erővektor, a sebesség vektora. A fizikai mennyiségek pontos leírásánál meg kell különböztetnünk azokat a mennyiségeket, amelyeknek csak nagyságuk van, mint pl. a t idő, V térfogat, ρ sűrűség – ezeket *skalároknak* hívjuk – azoktól a mennyiségektől, amelyeknek a nagyságukon kívül irányuk is van, mint pl. az F erő, v sebesség, M erőnyomaték – ezeket *vektoroknak* (vektor mennyiségeknek) nevezzük. A szövegben az összes fizikai mennyiség jelét dőlt betűvel írjuk, a skalárokat közönséges dőlt betűvel, a vektorokat vastag dőlt betűvel. Egy vektort az ábrákban irányított szakasszal (nyíllal) ábrázolunk, amely hossza bizonyos egységekben a vektor mennyiség nagyságát fejezi ki, pl. az erő nagysága $F = 32$ N, a sebesség nagysága $v = 8,9$ m/s, a szakasz és a nyíl a vektormennyiség irányát képviselik. A jobboldali ábrán egy F erőt és v sebességet ábrázoltunk.

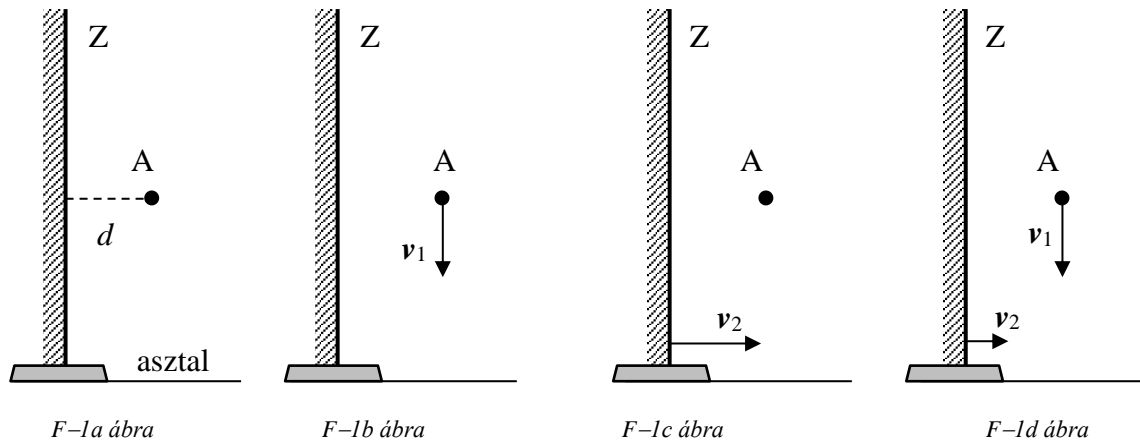
1. Édesvizű fejtörő

Az egyik diáklány úgy döntött, hogy a születésnapjára ünnepségét egy fejtörővel teszi színesebbé. $V_v = 230$ ml térfogatú vízből, egy műanyag formában csónak alakra fagyasztotta a vizet, a csónak belső űrtartalma (üreg) $V_d = 150$ ml volt. Az így előállított csónakot a vízzel teli kádba helyezte.

- Magyarázd el, milyen helyzetet vesz fel a csónak a vízben a víz szintjéhez viszonyítva!
- A csónak üreges részét vízzel töltjük fel a kád vizéből! Hogyan változik meg a csónak helyzete az a) részfeladatban leírt helyzetéhez viszonyítva? Készíts rajzot és a válaszodat fizikai érvekkel támaszd alá!
- Határozd meg a $p_1 = V_p/V$ arányt az a) esetre, ahol V_p a jégcsónak víz alá merült részének térfogata, V pedig a csónak teljes térfogata (beleszámítva az üreges részt is)! A p_1 arányt fejezd ki %-ban is! Mekkora lesz ennek az aránynak a p_2 értéke a b) esetben?
- Hány cukorkát (n) lehet az üres csónakba helyezni, hogy az ne süllyedjen el – a cukorkák a sikeres megoldó díja? Egy cukorka tömege $m = 5,0$ g.
- Az ünnepelt úgy döntött, hogy az n cukorkát szétosztja a 28 osztálytársa között, két cukorkát adva a sikeres megoldóknak és egyet-egyet a többieknek. Hány sikeres megoldó volt?
A kádban levő víz és a víz, amelyből a csónak készült azonos sűrűségű $\rho_v = 1\,000$ kg/m³. Az üreget kitöltő levegő sűrűsége elhanyagolhatóan kicsi.

2. A pont leképezése a síktükörben

Az asztalon egy síktükör (Z) van függőlegesen felállítva, előtte pedig egy kis golyó található – az A pont. Az F–1a,b,c,d ábrák az A pont és a Z tükör különböző eseteit mutatják a nyugalomban levő asztal vonatkozási rendszerében. Rajzold le minden eset ábráját a megoldásodba, és adj fizikai magyarázatot az alábbi feladatokra!

- Az F–1a ábrán az A pont d távolságban van a Z síktükör tükröző felülete előtt. A tükör és a pont is nyugalomban vannak. Rajzold le az A pont A' képét, és sorold fel a kép tulajdonságait!
- Az F–1b ábrán a nyugalomban levő tükör látható, amely előtt az adott pillanatban az A pont lefelé mozog, párhuzamosan a tükör síkjával. Az A pont sebessége $v_1 = 2,0$ m/s. Mekkora v'_1 sebességgel és milyen irányban mozog az A pont A' képe ebben az esetben? Az ábrába rajzold be a v'_1 sebességet (vektor)!
- Az F–1c ábrán a nyugalomban levő A pont és az adott pillanatban $v_2 = 2,0$ m/s sebességgel haladó Z síktükör látható – a síktükör a tükör síkjára merőleges irányban halad az A pont irányában. Mekkora v'_2 sebességgel és milyen irányban halad az A pont A' képe ebben az esetben? Az ábrába rajzold be a v'_2 sebességet (vektor)!
- Az F–1d ábrán az az eset látható, amikor az A pont $v_1 = 2,0$ m/s sebességgel halad függőlegesen lefelé a tükör síkjával párhuzamosan, és ugyanakkor, a tükör $v_2 = 1,0$ m/s sebességgel halad az A pont irányában. A v_1 és v_2 sebességek (vektorok) egymásra merőlegesek. Mekkora v' sebességgel, és milyen irányban mozog az A pont A' képe ebben az esetben? Az ábrába rajzold be a v' sebességet (vektor)!

3. A gépkocsi tesztelése

..

A gépkocsi műszaki igazolványában a következő adatok találhatóak:

- maximális teljesítmény $P_m = 74,0$ kW a motor $N_m = 6\,000$ ot/min fordulatszámánál,
- maximális sebesség $v_m = 180$ km/h, vízszintes egyenes úton szélcsendben maximális teljesítmény mellett,
- nulla sebességről $v_1 = 100$ km/h sebesség elérése $t_1 = 10,2$ s (minimális idő) alatt,
- a kerekek átmérője $D = 63$ cm.

Tételezz fel vízszintes egyenes utat valamint szélcsendet az összes feladat megoldásakor!

- Készítsd el egy autó körvonalainak rajzát, amint egy vízszintes egyenes úton halad! A rajzodon jelöld be a gépkocsira ható összes erőt, mint vektort! A vektorok kezdőpontját (támaszpont) oda helyezd az ábrán, ahol az erő hat. A vektorokat lásd el szimbólumokkal és nevezd meg az egyes erőket!
- Tételezd fel, hogy a gépkocsi nyugalomból indul és egyenletesen növeli a sebességét t_1 idő alatt elérve a v_1 sebességet, majd ezzel az állandó v_1 sebességgel folytatja az útját a teszt befejezéséig. A teszt teljes időtartama $t_T = 35$ s volt. Készítsd el a gépkocsi v sebességének grafikonját a t idő függvényében!
- Határozd meg a grafikonból, hogy mennyi idő (t_0) telt el az indulástól addig, amíg a gépkocsi elérte a $v_0 = 80$ km/h! sebességet!
- Határozd meg a gépkocsi v_s átlagsebességét a $(0, t_1)$ időintervallumban, valamint a teszt alatt megtett út s teljes hosszát!
- Tételezd fel, hogy a v_m maximális sebességnél a gépkocsi motorja maximális P_m teljesítményen működik. Határozd meg a gépkocsira ható F_0 teljes ellenállási erőt ebben az esetben!
- Határozd meg hány fordulatot (N_k) tesz meg a gépkocsi kereke 1 perc alatt v_m sebességnél, és határozd meg a $p = N_m/N_k$!

4. Húsvéti öntözőkódás

A fiúk egy egyszerű segédeszközt készítettek a húsvéti öntözőkódéshez. Egy műanyag flakon kupakjába $d = 2,0$ mm átmérőjű kör alakú nyílást alakítottak ki egy szöggel. A flakont megtöltötték vízzel. Megnyomva a flakon falát, a kupakból vékony vízszugár tört elő, merőlegesen a kupak felületére.

Versenyeztek, hogy kinek sikerül függőleges irányban a legmagasabbra spriccelni a vizet. Márk az általa átalakított flakonnal $h = 2,8$ m rekord magasságot ért el. A tanító, aki a diákok szórakozását figyelte, kérdéseket tett fel a diákoknak. A válaszokat kiértékelte és úgy osztályozta, mint fizikai feladatokat.

- Készíts vázlatot a kísérletről, és jelöld be rajta az adott mennyiségeket!
- Mekkora v sebességgel áramlott ki a víz a kupakból Márk flakkonjából?
- Határozd meg a kispriccelő víz Q_m tömegáramát (a kifolyó víz m tömege / t idő, tehát $Q_m = m/t$)!
- Mennyi víz (V térfogat) áramlott ki a flakonból $t = 5,8$ s alatt?
- Számítsd ki a víz p nyomását a kupak nyílásában, Marek rekordkísérletekor!

A gravitációs állandó $g = 9,8$ N/kg, a víz sűrűsége $\rho \approx 1\,000$ kg/m³. A víz és a kupak nyílása között fellépő súrlódás, valamint a vízszugár és a levegő közt fellépő súrlódás elhanyagolhatóan kicsi.

Súgó: Ha egy m tömegű test szabadeséssel esik h magasságból a Föld gravitációs terében, a h hosszúságú út megtétele után a kinetikus energiája $E_k = mv^2/2$, ahol v a test sebessége a pálya alján (végén). A d átmérőjű kör területe $S = \pi d^2/4$.

Melléklet: milliméterpapír

